

педагогічного менеджменту: збірник методик. Мукачево: МДУ (Shvardak, M. V. (Comp.) (2021). Diagnosis of readiness of future heads of general secondary education institutions to use pedagogical management technologies (collection of methods). Mukachevo: MDU).

SUMMARY

Shvardak Marianna. Organization and methods of conducting an experimental test of the effectiveness of the implementation of the system of training future heads of general secondary education institutions for the use of pedagogical management technologies.

The purpose of the article is to outline the organization and methods of conducting an experimental test of the effectiveness of the system of training future heads of general secondary education institutions to use pedagogical management technologies.

Research methods: observation of educational activities of applicants, methods of oral and written interviews (questionnaires, testing), work on case situations, training, expert evaluation of scientific and pedagogical staff of students' academic achievements; methods of psychodiagnostics, extrapolation, modeling; methods of mathematical statistics.

The article reveals peculiarities of organization and methods of conducting experimental research to verify the effectiveness of the system of training future heads of general secondary education institutions to use pedagogical management technologies. The purpose, general hypothesis and the program of experimental research are defined. Methods for diagnosing the readiness of future leaders of GSEI to use pedagogical management technologies have been selected.

Conducting research and experimental work during the ascertaining, exploratory, molding and control stages was aimed at testing the general hypothesis: professional training of future leaders of GSEI will be effective if it is carried out on the basis of scientifically sound and experimentally tested system of training specialists in pedagogical management technologies. Assessment of the level of readiness of future managers to use pedagogical management technologies was carried out in accordance with the developed components, criteria and their indicators.

The prospect of further research is to identify psychological and pedagogical conditions for further improvement of the process of forming the readiness of applicants for the second (master's) level of higher education to use pedagogical management technologies.

Key words: future head, general secondary education institution, experimental research, pedagogical management technologies, methods, diagnostics, component, criterion, indicator, level.

УДК 808.51

Світлана Шестакова

Сумський національний аграрний університет

ORCID ID 0000-0003-4640-0379

DOI 10.24139/2312-5993/2022.02/198-208

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ТЕХНІЧНОЇ ГАЛУЗІ

У статті визначено три етапи формування професійної мовної особистості під час навчання у ЗВО. На підставі аналізу наукових поглядів сформульовано визначення поняття «професійна мовна особистість».

З'ясовано, що компонентами формування професійної мовної особистості є формування лінгвістичної, мовної та комунікативної компетенцій, остання з яких ґрунтується на двох попередніх і визнається ключовою для становлення майбутнього фахівця технічного профілю. Визначено методи і способи формування професійної мовної особистості на кожному етапі. Доцільною визнається співпраця студентів і викладачів технічних та гуманітарних дисциплін задля вирішення складного завдання формування професійної мовної особистості в технічному ЗВО.

Ключові слова: професійна мовна особистість, лінгвістична компетенція, мовна компетенція, комунікативна компетенція.

Постановка проблеми. Перехід до нових стандартів, що базуються на компетентнісному підході до підготовки фахівця, зумовив появу нових орієнтирів у системі вищої освіти України. Зміни у стилі професійного мислення, наявність особистісно орієнтованого підходу, гуманізація освітнього контенту та інші процеси визначають освітні ідеї та тенденції сучасної вищої освіти, метою якої є не підготовка фахівця виключно вузького профілю, а загальнокультурний, соціально й особистісно значимий безперервний розвиток конкурентно-спроможного спеціаліста з високим рівнем професійної культури.

З огляду на це важливим є формування майбутнього фахівця як цілісної, самостійної, ціннісно наповненої мовної особистості, здатної до активного освоєння мови і різнобічної реалізації в різних дискурсивних практиках. Увага науковців справедливо сфокусована на питаннях мети, функцій, змісту, структури, специфіки лінгвістичного компоненту у професіограмі майбутнього спеціаліста, його інтелектуально-креативній діяльності. Відповідно, у сучасному освітньому процесі більше уваги приділяється вивченню мови, актуалізується питання формування професійної мовної особистості, оскільки ґрунтовна мовна освіта, як відомо, надає можливість спеціалісту активно опановувати нові професійні знання й навички та є запорукою успішної професійної діяльності.

Формування професійної мовної особистості починається під час навчання в закладі вищої освіти (далі – ЗВО), оскільки саме в цей період закладаються основи професійного та наукового спілкування, культурного становлення майбутнього спеціаліста.

Аналіз актуальних досліджень. Дослідження мовної особистості викликає науковий інтерес у представників різних наукових галузей. Опису мовної особистості присвячені праці Ю. М. Караулова, В. І. Карасика, Г. І. Богіна, Т. В. Кочеткової та інших. Мовну особистість як сукупність носіїв мови з притаманними комунікативними рисами і компетенціями досліджували О. М. Семенов, Ю. С. Фоміна, М. С. Силантьєва, О. Селіванова, Г. Крохмальна та інші. Вивченням педагогічних засад

формування мовної особистості у процесі викладання лінгвістичних дисциплін займалися Ю. М. Іванова, Н. Є. Лисенко, В. Гордієнко, І. Ярошук, Ю. Ю. Ковальова, Г. В. Єлохова, М. В. Сорока та інші.

Проте деякі питання щодо етапів становлення професійної мовної особистості студента технічної спеціальності потребують додаткової уваги.

Метою нашої роботи є визначення етапів формування професійної мовної особистості майбутнього фахівця в негуманітарному ЗВО.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано метод аналізу, порівняння та узагальнення науково-педагогічної літератури, педагогічне спостереження за комунікативними ситуаціями професійно орієнтованого спілкування студентів технічних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. З метою виконання Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», згідно зі статтею 21 якого заклади освіти, зокрема й вищої, забезпечують обов'язкове вивчення державної мови, що надає можливість здійснювати професійну діяльність в обраній галузі (8), до програми підготовки студентів технічних спеціальностей включено дисципліну «Українська мова та академічне письмо» (далі – УМАП). Завданням цієї дисципліни є вдосконалення практичного володіння мовою як засобом реалізації різних комунікативних намірів (професійних, наукових, соціальних тощо), формування лінгвістичної та комунікативної компетенцій, які нададуть можливість обрати потрібну мовну форму, спосіб висловлення залежно від комунікативного акту, що в підсумку дозволить сформувати професійну мовну особистість.

Не фокусуючи увагу на дискусійних моментах визначення поняття «мовна особистість», підтримаємо думку О. Семеног та А. Семенова, які на підставі аналізу поглядів відомих учених формулюють узагальнене визначення зазначеного поняття. Науковці визначають мовну особистість як особистість, виражену в мові (текстах) і через мову, реконструйовану в основних своїх рисах на основі мовних засобів, особистість, яка акумулює в собі психічний, соціальний, культурний, етичний та інші компоненти, відображені через її мову і її дискурс; як носія мови, який володіє здібностями до мовленнєвої діяльності; як особистість, що є носієм мови й комунікантом, носієм мовної і комунікативної компетенції (Семеног та Семенов, 2015, с. 281).

Предметом нашої уваги в контексті обраної проблематики є професійна мовна особистість, під якою Є. І. Голованова розуміє особистість, яка розкривається в особливостях продукованих нею

текстів, у своєрідності притаманного їй професійного дискурсу, підпорядкованого цілям і завданням професійної діяльності (Голованова, 2017, с. 188). Підтримує цей погляд і М. В. Захарова, яка пропонує під професійною мовною особистістю розуміти те, як, перебуваючи у своїй професійній сфері, особистість використовує мову для здійснення професійної діяльності (Захарова, 2020).

Отже, на підставі наведених визначень, пропонуємо під професійною мовною особистістю розуміти комунікативно-діяльнісну особистість, яка, володіючи певною мовою, оперує всіма спеціалізованими мовними засобами даної професійної сфери, здатна брати повноцінну участь у професійній комунікації певної галузі.

Наслідуючи О. М. Семеног, стверджуємо, що структура професійної мовної особистості відповідає цілісній структурі мовної особистості, яку запропонував Ю. М. Караулов (Караулов, 2010). Аналіз професійної мовної особистості можна здійснювати за трьома рівнями: 1) вербально-семантичний рівень, або внутрішній лексикон особистості, представлений у мовній свідомості фахівця у вигляді «мікросистем (лексико-семантичних груп, граматичних засобів, словосполучень і речень); 2) лінгвокогнітивний рівень, представлений тезаурусом особистості. Його одиницями виступають поняття, слова-символи (концепти), фрази; 3) прагматичний рівень, або рівень діяльнісно-комунікативних потреб, що визначається пізнавальною діяльністю, інтелектуальною сферою, зумовлюється специфікою технічного дискурсу в соціально-прагматичному руслі. Вершиною цього рівня дослідниця вважає створення власного ідіостилу в письмовій та усній комунікації. У реальності межі між цими рівнями досить нетривкі, розпливчасті, а структурні компоненти – лексикон, тезаурус, прагматикон визначають етапи формування мовної особистості. О. М. Семеног справедливо вважає, що формування прагматичного рівня мовної особистості, розвиток інтелекту, творчих здібностей, свободи мислення відбувається впродовж усього життя (Семеног, 2007).

Слід визнати, що формування професійної мовної особистості не відбувається автоматично, поза професійною комунікацією, а пов'язано з накопиченням знань і професійного досвіду, постійною внутрішньомовною рефлексією, що виникає внаслідок зайнятості в певній сфері діяльності. Уважаємо, що важливе значення в цьому контексті має правильно створене у ЗВО штучне мовленнєве середовище «як сукупність різних модельованих педагогом ситуацій спілкування», що виступає однією з необхідних передумов успішного формування професійної мовної особистості (Будянська та Мариківська, 2020, с. 152).

У процесі свого становлення професійна мовна особистість проходить шлях від оволодіння мінімальним набором знань (базовий набір слів і клішованих зворотів, необхідних для професійного спілкування) до ускладнення структури особистості, осмислення навколишньої дійсності, розширення світогляду, формування ієрархії цінностей і поглиблення на підставі досвіду індивідуального знання. До компонентів формування професійної мовної особистості слід віднести формування лінгвістичної (мовної) компетенції (теоретичні знання про мову), мовленнєвої компетенції (практичне володіння мовою), комунікативної компетенції (використання мови відповідно до ситуації спілкування, навички правильної мовленнєвої поведінки).

Першим етапом формування професійної мовної особистості вважаємо формування лінгвістичної компетенції, яка являє собою систему внутрішньо засвоєних знань (правил) функціонування української мови і виявляється в їх використанні в мовленнєво-мисленнєвій діяльності (Картава). На цьому етапі відбувається оволодіння сукупністю знань про мову як необхідну умову ефективної мовленнєвої діяльності, норми культури мови та формули мовленнєвого етикету як важливого компоненту професійної культури. Елементами, з яких формується професійна мовна особистість на цьому рівні, є слова, граматичні, семантико-синтаксичні структури, моделі словосполучень і речень. З огляду на це на заняттях студентам пропонуються завдання, спрямовані на поглиблення базових знань з української мови з урахуванням професійної спрямованості. Крім цього, особлива увага звертається на окремі слова і словосполучення, які позначають спеціальні поняття (терміни, номени, професіоналізми). Після завершення цього етапу майбутні фахівці мають вільно використовувати мовні засоби, зокрема і професійно марковані, не допускаючи мовних помилок.

На другому етапі відбувається формування мовленнєвої компетенції. Більшість дослідників підтримують думку, згідно з якою мовленнєва компетенція – це здатність особистості застосовувати мовні знання, уміння і навички для реалізації життєвих і професійних завдань. Так, О. А. Севастьянова під мовленнєвою компетенцією розуміє здатність використовувати слова, їх форми, синтаксичні структури відповідно до норм літературної мови, вживати мовні засоби, і в підсумку – володіти всім багатством мови як умовою успішної мовної діяльності (Севастьянова, 2018). Мовленнєва компетенція тлумачиться як уміння говорити, слухати, читати, писати, тобто вміння, пов'язані з мовленнєвою діяльністю, з побудовою монологічних і діалогічних

висловлювань у конкретній ситуації, відповідно до рівнів мовної компетенції учасників спілкування (Борисенко, 2011, с. 23).

Мовленнєва компетенція є компонентом більш широкої комунікативної компетенції, яка, за словами А. В. Хуторського, належить до переліку ключових, тобто це одна з компетенцій, яка лежить в основі формування компетентного фахівця (Хуторський, 2007). Комунікативна компетенція – це здатність і реальна готовність до спілкування адекватно цілям, сферам і ситуаціям спілкування, готовність до мовної взаємодії та взаєморозуміння (Бистрова, 2004, с. 27), це ступінь оволодіння певними нормами спілкування, поведінки як результат навчання. Мовленнєва і комунікативна компетенції тісно пов'язані. У структурі комунікативної компетенції дослідники справедливо виокремлюють декілька складових: а) вербально-когнітивна компетенція; б) лінгвістична компетенція; в) вербально-комунікативна; г) метакомунікативна компетенція (Денисова та Надумович). Без сумніву, комунікативна компетенція передбачає наявність умінь співвідносити мовні засоби із завданнями й умовами спілкування, розуміння відносин між комунікантами, уміння організовувати спілкування з урахуванням соціальних норм поведінки та комунікативної доцільності.

Для формування комунікативної компетенції фахівців технічної галузі на заняттях УМАП використовуються завдання, спрямовані на вивчення галузевої термінологічної лексики, граматичних категорій стилістичної маркованості, синтаксичних структур, фахових текстів із певними правилами текстотворення, які презентують технічну інформацію. При цьому ми виходимо з того, що у професійній сфері зрозуміти будь-яку фразу чи текст можна лише пропустивши її через власний професійний тезаурус, зіставивши її зі своїми професійними знаннями і знайшовши їй відповідне місце у професійній картині світу. З огляду на це, максимальна ефективність професійної комунікації прямо залежить від оволодіння майбутнім фахівцем понятійним апаратом, характерним для представників даної групи.

Процес навчання професійній мові здійснюється поступово, долаючи певні етапи розвитку якісних характеристик професійної мовної особистості, наповнюючись на кожному рівні своїм змістом. У процесі навчання майбутній фахівець опрацьовує й самостійно створює тексти різних стилів і жанрів (наукові, зокрема вузькоспеціальні, офіційно-ділові, професійно-виробничі), удосконалює навички змінювати комунікативні ролі і відповідно використовувати мовні засоби.

Так, майбутнім фахівцям спочатку пропонуються вправи, спрямовані на перевірку наукових теоретичних знань, що дозволяє

студентам і викладачеві визначити рівень засвоєння жанрових особливостей кожного наукового тексту. Крім того, застосовуються вправи, що сприяють визначенню типу наукового тексту й виокремленню термінологічної лексики з визначенням її семантичних і стилістичних особливостей. З метою вдосконалення здібностей студентів аналізувати мовні особливості наукових текстів використовуються вправи, спрямовані на трансформацію тексту (скорочення тексту, укладання тез до фахових статей, анотацій тощо).

Умови письмового спілкування в процесі навчання науковому мовленню дозволяють використовувати імітаційні та трансформаційні завдання. Зокрема, вправи, спрямовані на редагування дефектного (наприклад, автоматизованого перекладу) наукового тексту з поясненням стилістичних недоліків на основі теоретичних положень наукового стилю. Під час виконання таких вправ удосконалюється володіння граматичними нормами в уживанні стійких комбінацій або конкретних граматичних форм слова, що використовуються в науковому стилі технічної галузі; розуміння особливостей жанрів наукового стилю. Набуті знання використовуються в подальшому під час виконання більш складного завдання – створення власних наукових текстів.

Для активізації розумової діяльності студентів під час написання власних наукових текстів були використані інтерактивні педагогічні технології навчання письмової наукової мови, зокрема метод аналогії, який допомагає створити науковий текст за розглянутим зразком. Спочатку аналізується готовий текст, визначаються структурні елементи, способи зв'язку між ними, мовне оформлення. Потім студенти самостійно створюють наукові фахові тексти на визначені викладачем професійні теми.

Слід зауважити, що крім підготовки письмового наукового тексту, студенти готують наукову презентацію, яку М. Онищенко справедливо вважає «найкращим і найбільш ефективним способом проінформувати про зміст дослідження; чітко, швидко й концентровано передати найбільш важливі факти, твердження, ідеї чи пропозиції та переконати в достовірності й обґрунтованості отриманих результатів. Основою підготовки презентації дослідника визнає наукову доповідь – короткий виклад суті проведеного дослідження, отриманих результатів, їхнього теоретичного і практичного значення» (Онищенко, 2017). Під час підготовки студенти орієнтуються на вимоги до наукового виступу, зокрема суворий академічний підхід, уникнення багатослів'я, повне дотримання норм наукового стилю (відсутність емоційності, образності), стисле і конкретне визначення

мети і завдань, чіткий, точний виклад матеріалу дослідження і його результатів, відповідність висновків меті й завданням роботи.

Не викликає сумніву, що успіх професійної діяльності спеціаліста технічної галузі залежить багато в чому від уміння проводити ділові переговори, наради, бездоганно створювати текст офіційного документа, писати і виголошувати промови відповідно до мети, впливати на співрозмовника. У цьому зв'язку одним із важливих завдань ЗВО в сучасних умовах стає акцентування уваги на формуванні й удосконаленні культури ділової мови. З цією метою використовуються завдання, спрямовні на засвоєння певного теоретичного матеріалу в галузі культури ділової мови (основні жанри усної й письмової ділової мови, імідж ділової людини, мовний етикет і пов'язані з ним поняття, нормативність і виразність ділової мови), що є важливою теоретичною базою для відшліфовування комунікативних умінь і навичок, формування здатності студентів творчо конструювати тексти, що відповідають вимогам правильності й виразності мови (в усній і письмовій формі), з урахуванням специфіки стилю та жанру, мовної ситуації й інших істотних факторів, адекватно реагувати на чуже мовлення, переконливо доводити власну позицію, дотримуючись мовних і етико-психологічних правил поведінки.

Основними завданнями, виконуваними під час практичних занять, є створення різних видів промов (привітання колективу з професійним святом, доповідь на нараді і самопрезентація у вигляді рольової гри), дискусія, презентація власного проєкту потенційному партнеру. Під час підготовки доповідей і промов використовується модель перевернутого класу. Студенти самостійно ознайомлюються із відеоматеріалами, укладають алгоритм підготовки промови того чи іншого типу, створюють промову, яку виголошують на занятті. Крім того, студентам пропонується створити власний пакет документів для прийому на роботу на уявне підприємство (заява, автобіографія, резюме, характеристика, рекомендаційний лист). У подальшому відредагований варіант пакету документів залишається студенту для майбутнього практичного застосування.

Без сумніву, професійна комунікативна компетенція вдосконалюється у процесі відпрацювання змодельованих технологічних процесів і видів майбутньої діяльності, звичайно, за умови попереднього засвоєння фахових термінів і понять. З огляду на це, на окремих заняттях доцільно використовуються рольова гра і дискусія, які сприяють активному залученню студентів до процесу навчання, їх самоствердженню й підвищенню самооцінки, якісному засвоєнню дидактичного матеріалу, викликають потребу у спілкуванні, орієнтують

на вміння планувати власну мовленнєву поведінку й поведінку співрозмовника, надають можливість отримати досвід аргументації, відповідей на питання, розвивають творчі здібності, увагу, пам'ять, мислення, уміння контролювати свої вчинки; поліпшують взаємини з однокурсниками та викладачами. Більше того, професійно орієнтовані рольові ігри і дискусії дозволяють відтворити в навчанні предметні й соціальні ролі майбутньої професійної діяльності (керівник – підлеглий, керівник – клієнт тощо), розбудовувати професійне, творче мислення.

Отже, використовувані практичні завдання фокусують увагу на майбутній сфері діяльності студентів, дозволяють практично опрацювати форми і жанри комунікативної діяльності, які матимуть місце в реальному професійному дискурсі, розвивати навички та вміння в різних видах мовленнєвої діяльності. Доцільною для формування професійної мовної особистості у ЗВО вважаємо також співпрацю студентів і викладачів спеціальних дисциплін для виявлення й виправлення помилок, допущених студентами в усному і письмовому мовленні, а також розробки системи профільно адаптованих завдань для аудиторної й самостійної роботи студентів із метою забезпечення синергетичного ефекту.

Висновки. Таким чином, подальше глибоке дослідження проблем формування професійної мовної особистості вважаємо доцільним і перспективним, оскільки саме мовлення є своєрідним «паспортом» людини, який надає точну інформацію про культурно-професійний рівень особистості, указує на її належність до певного соціуму. Результатом вивчення дисципліни «Українська мова та академічне письмо» у ЗВО має стати сформований власний науково-професійний мовленнєвий стиль у студента, який демонструватиме унікальність його мовної особистості й дозволить посісти гідне місце серед професіоналів технічної галузі.

ЛІТЕРАТУРА

- Борисенко, В. В. (2011). Теоретичні засади категорії "компетенція". *Педагогічні науки*, 96, 20-29 (Borysenko, V. V. (2011). Theoretical principles of the category "competence". *Pedagogical sciences*, 96, 20-29. Retrieved from: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5117/BORYSENKO.pdf;jsessionid=40E3BA26C33BADFFA898B9DD760B761D?sequence=1>).
- Будянська, В., Мариківська, Г. (2020). Шляхи формування мовленнєвої культури в закладах вищої освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 1, 149-159 (Budianska V., Marykivska H. (2020). Ways of forming speech culture in higher education institutions. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologie*, 1, 149-159. Retrieved from: <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/120-%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BB.pdf>

- Голованова, Е. И. (2017). *Введение в когнитивное терминоведение*. Москва: ФЛИНТА (Holovanova, E. I. (2017). *Introduction to cognitive terminology*. Moscow: FLYNTA. Retrieved from: https://biblioclub.ru/index.php?page=book_red&id=103373).
- Денисова, И. Н., Надумович, Л. М. *Языковая компетентность студентов-иностранцев как элемент формирования профессиональных знаний*. (Denysova, I. N., Nadumovych, L. M. *Language competence of students-foreigners as an element of professional knowledge formation*. Retrieved from: <https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/186799/1/Denisova%2C%20Nadumovich.pdf>).
- Захарова, М. В. (2020). Портрет профессиональной языковой личности современного российского копирайтера. *Организационная психолингвистика* (Zakharova, M. V. (2020) Portrait of a professional language personality of a modern Russian copywriter. *Organizational psycholinguistics*. Retrieved from: <https://psycholinguistic.ru/elektronii-naychnii-shynal/rybriki/eksperimentalnie-issledovaniya/portret-professionalnoj-yazykovoj-lichnosti-sovremennogo-rossijskogo-kopirajtera/>).
- Караулов, Ю. Н. (2010). *Русский язык и языковая личность*. Москва (Karaulov, Yu. N. (2010). *Russian language and language personality*. Moscow. Retrieved from: <https://www.twirpx.com/file/2015673/>).
- Картава, Ю. К. *Лінгвістична компетентність як важлива складова професіоналізму вчителя-філолога* (Kartava, Yu. K. *Linguistic competence as an important component of the professionalism of a teacher of philology*). Retrieved from: <http://intkonf.org/kartava-yuk-lingvistichna-kompetentnist-yak-vazhliva-skladova-profesionalizmu-vchitelya-filologa/>).
- Обучение русскому языку в школе* (2004) / под ред. Е. А. Быстровой. Москва: Дрофа (*Teaching Russian at school* (2004). In E. A. Bistrova (Ed.). Moskva: Drofa. Retrieved from: <https://www.twirpx.com/file/290058/>).
- Онищенко, М. (2017). *Презентація як засіб відтворення ідеї*. Збірник наукових праць (Onyshchenko, M. (2017). *Presentation as a means of reproducing an idea*. Collection of scientific works. Retrieved from: https://goik.univer.kharkov.ua/wp-content/files/issue_26/26_9.pdf).
- Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25.04.2019* (Law of Ukraine «On ensuring the functioning of the Ukrainian language as the state language») (2019). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>).
- Севастьянова, Е. А. (2018). *Некоторые проблемные вопросы формирования лингвистической компетенции в процессе подготовки юристов* (Sevastianova, E. A. (2018). *Some problematic issues of the formation of linguistic competence in the process of training lawyers*. Retrieved from: <http://zakipp.msite.unn.ru/wp-content/uploads/sites/16/2019/04/20.-Sevastyanova-E.A.pdf>).
- Семенов, О. (2007) *Мовна особистість учителя в соціокультурній парадигмі ХХІ століття. Професійна освіта: педагогіка і психологія: Польсько-український щорічник*. Ченстохова-Київ, IX, 323-332 (Semenoh, O. (2007). *The linguistic personality of the teacher in the socio-cultural paradigm of the XXI century. Vocational education: pedagogy and psychology: Polish-Ukrainian Yearbook*. Chenstokhova-Kyiv, IX, 323-332. Retrieved from: <https://lib.iitta.gov.ua/6558/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1>

[%8F %D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8 %D0%A1%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B3 %D1%83%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB 22.01.07.pdf](https://pressto.amu.edu.pl/article/download/22.01.07.pdf)).

- Семеног, О., Семеног, А. (2015). Мовна особистість сучасного економіста. *Studia ukrainica posnaniensia*, 3, 281-288 (Semenoh, O., Semenoh, A. (2015). The linguistic personality of the modern economist. *Studia ukrainica posnaniensia*, 3, 281-288. Retrieved from: <https://pressto.amu.edu.pl/article/download/>).
- Хуторской, А. В. (2007). Определение общепредметного содержания и ключевых компетенций как характеристика нового подхода к конструированию образовательных стандартов. *Компетенции в образовании: опыт проектирования: сб. научных трудов*. Москва: ИНЭК, 12-33 (Khutorskoi, A. V. (2007). Definition of general subject content and key competencies as a characteristic of a new approach to the design of educational standards. *Competences in education: design experience: Sat. scientific works*. Moscow: YNЭК, 12-33. Retrieved from: https://phsreda.com/article/discussion_platform).

SUMMARY

Shestakova Svetlana. Formation of a professional language personality of a future specialist of a technical branch.

In the article, three stages of the formation of professional language personality during studying at the higher school, have been determined. On the basis of the analysis of the scientific views the definition of the notion "professional language personality" was formulated, and it is suggested to understand the communicative-activity personality who owning a certain language can operate all special language means of a peculiar professional branch, is able to take a full-fledged activity in the professional communication of a certain branch. It is found out that the components of formation of a professional language personality are formation of linguistic, language and communicative competencies, the last one is based on the two previous and determines as the key for the becoming of a future specialist of a technical sphere. Formation of a professional language personality does not occur automatically beyond professional communication and connects with accumulation of knowledge and professional experience, a constant inner reflection that appears due to employment in a certain branch of activity. In the work the method and means of formation of a professional language personality at each stage have been determined; also the methods of analogy, inverted class, educational discussion, role game are considered as relevant and assist the active students' involvement in the process of studying. As the result of learning there should be formed a scientific-professional language style of student that will demonstrate the uniqueness of his language personality and allow taking a worthy place among professionals of a technique sphere. The cooperation between students and teachers of technical and humanitarian disciplines is considered expedient for solving the hard task of forming a professional language personality in technical higher schools.

Key words: professional language personality, linguistic competence, language competence, communicative competence.